

ЦЕНТРАЛНА ИЗБИРАТЕЛНА КОМИСИЯ
Обществен съвет

ПРОТОКОЛ

№ 162

На 14.11.2023 г. се проведе заседание на **Обществения съвет** към ЦИК.

ПРИСЪСТВАХА:

Цветелина Пенева – председател на **Обществения съвет**, Сдружение „Демокрация и законност“;

Ива Лазарова – заместник-председател на **Обществения съвет**, Институт за развитие на публичната среда;

Надежда Гологанова – заместник-председател на **Обществения съвет**, Гражданска инициатива за свободни и демократични избори;

Велко Милоев – Българско сдружение за честни избори и граждански права – Плевен;

Ивилина Алексиева - Институт за модерна политика и Асоциация на младите юристи;

Румяна Дечева – Европейска асоциация за защита на човешките права – България;

Свилена Гражданска – Институт за социална интеграция;

Тодор Гунчев – Федерация на независимите студентски дружества;

Заседанието бе открито в 18 часа и 15 минути и председателствано от госпожа **Цветелина Пенева** – председател на **Обществения съвет** към ЦИК.

* * *

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Уважаеми колеги, откривам редовното заседание на Обществения съвет към Централната избирателна комисия.

Изпратен ви е проект за дневен ред.

Д н е в е н р е д:

1. Избор на ново ръководство на Обществения съвет към ЦИК;
2. Изработване на Становище на Обществения съвет по работата на ЦИК и други институции в подготовката и провеждането на последните избори;
3. Дискусия относно идеята за анализ на недействителните бюлетини;
4. Разни.

Стефан Манов упълномощи Ива Лазарова, Тодор Гунчев има упълномощаване от Константина Кипрова, изпратено по имейл.

Има ли други предложния по дневния ред?

ТОДОР ГУНЧЕВ: Аз малко не съм комфортно с този дневен ред. Имало е работно заседание доколкото аз разбрах, не знам дали са взимани решения. Имаме информация от Надя Гологанова. Благодаря за информацията, която ни изпрати. Но в нея виждам несъответствие. Първото несъответствие е издигане на кандидатури, така е по правилата, дори и в деня на избирането. Дали нещо е решено, дали има протокол, не зная.

Аз до момента не съм получил никакви материали за избори днес. Аз мога да предложа най-добронамерено, първата точка за избор на ръководство да се отложи за следващото заседание. Аз дори не знам дали има кандидатури. Това ми е предложението и най-добронамерено го казвам.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Благодаря. Надя Гологанова има думата.

НАДЕЖДА ГОЛГАНОВА: Ще започна от там, че в средата на октомври мандата на старото ръководство изтече и тогава на заседание взехме решение да го удължим с няколко седмици, за да минат изборите и тогава на спокойствие да си проведем избори на ръководство на Обществения съвет.

Миналата седмица имахме работна среща, не е имало протокол, не са взимани официални решения. За да спазим едноседмичен срок, предупредихме в имейл, че на днешното заседание ще се обсъжда и решава въпроса за ново ръководство на Обществения съвет. Предложихме хората да дадат своите кандидатури от организациите до понеделник. Това не означава, че днес не могат да се дават кандидатури. Идеята беше, че ако ги имаме предварително, може да се помисли и да се обсъди в организациите, от тази гледна точка. Няма никакъв проблем и в момента да се дадат кандидатури и след това да се гласуват. До момента по имейл официално не са постъпили кандидатури.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Мога да потвърдя, че до момента кандидатури не са постъпили от никого, нито на имейла на Обществения съвет, нито на имейлите с които си комуникираме. Единственият имейл, който имаме е във връзка с упълномощаването, което Тодор Гунчев има от Константина Кипрова, за което ви уведомих.

ТОДОР ГУНЧЕВ: Мога ли аз да задам един въпрос. Нали винаги досега се е определяло, дори е имало и дискусии, винаги сме искали от самите организации да се изпращат упълномощаваните, което да става официално по някакъв начин, дали ще е на бланка или по имейл, но да го има това нещо предварително. Да определим някакви правила и да ги спазваме.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Имаш предвид да се упълномощаваме писмено, когато даваме права на някой друг да гласуваме ли?

ТОДОР ГУНЧЕВ: Говоря за издигането на кандидатури. По принцип досега практиката винаги е била самите организации да номинират, а не хората в самото заседание. Да спазваме някаква добра практика, която до момента сме имали. Ако искате сега имаме кворум, да вземем решение. Това за мен е нормалния ред.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Велко Милоев има думата.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Ще помоля Тодор Гунчев за едно уточнение. Означава ли това, че предлагаш да се отложи тази точка от дневния ред от днес? Означава ли това, което казваш, че ако аз реша сега да предложа Тодор Гунчев за председател или заместник-председател, ти ще ми поискаш от Българско сдружение за честни избори и граждански права – Плевен писмено свидетелство, че Управителният съвет е гласувал за тебе?

ТОДОР ГУНЧЕВ: Смятам, че не сме готови в момента да правим този избор и предлагам да се отложи.

Второ, не казвам, че ще искам от Българско сдружение за честни избори и граждански права – Плевен упълномощаване, но досега винаги сме го правили така. И затова казвам, че ние в момента трябва да си преценим, какво точно става. Да си определим някакви правила и да ги спазваме.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Разбирам, че искаш да подложим на гласуване първа точка – Избор на ново ръководство на Обществени съвет, да го отложим за следващото заседание, като си дадем отново срок от една седмица, организациите членове на Съвета да номинират своите кандидатури за ръководството на Съвета. Това ли искаш да гласуваме?

ТОДОР ГУНЧЕВ: Точно така. Като може да го разделим на две неща. Първото да се отложи за следващото заседание и във втора точка да вземем решение за определяне на процедура, искания, срокове, както

искате го формулирайте, за издигане на кандидатури за ръководство на Обществения съвет.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Велко Милоев има думата.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Има ли някой днес готовност, да направи предложение за ръководство на Обществения съвет? Защото ако няма готовност, очевидно, че не можем да гласуваме. Тогава става безсмислено да гласуваме по предложението на Тодор Гунчев. Аз нямам предложение.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Аз също нямам предложение.

ИВА ЛАЗАРОВА: Аз предлагам Цветелина Пенева за председател. Нямам нищо против да отложим избора за другия път. Така Стефан Манов ще може да изложи собственото си мнение пред всички.

ТОДОР ГУНЧЕВ: Абсолютно съм съгласен.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Колеги, нека да гласуваме, да отложим първа точка от дневния ред - Избор на ново ръководство на Обществения съвет към ЦИК за следващото ни редовно заседание на Обществения съвет, което предлагам да бъде следващата седмица, вторник от 18.00 часа.

Съгласни ли сте с така направеното предложение?

Против? Няма.

Приема се с единодушие.

Давам думата на Тодор Гунчев, защото той направи второто предложение, да каже как вижда процедурата за номинации на следващото ръководство на Обществения съвет, какво е неговото предложение за начина, който трябва да следваме за да спазим правилата.

ТОДОР ГУНЧЕВ: Моето предложение е да има някакви правила, защото в нашите правила, може би Руми Дечева и Ивелина Алексиева ще ме коригират, има записано, че може да се издигне кандидатура, мисля че

и в деня на самия избор. Така че да си определим някакви правила. Да се каже, както каза, в понеделник до 14.00 часа да се изпращат номинациите. Могат да бъдат направени от организациите, могат да бъдат направени от персоналните членове, които са на Обществения съвет. Преди винаги сме имали дискусия, по отношение на това кой има право да издига номинациите, които донякъде са свързани с това, кой точно определя представителите на Обществения съвет, която е свързана с една дългогодишна дискусия, тези организации доколко са легитимни, които са вътре като учредители, понастоящем включени и т.н. На мен не ми се влиза в тази дискусия. Не е необходимо в момента само това да говорим.

На база на някакъв консенсус, считам, че е редно да си определим някакви правила, които да ги гласуваме и да си ги спазим. Така че нямам конкретика, която мога да предложа. Ако тя е тази, до 14.00 часа понеделник да се изпратят номинации, добре. Да се стигне до някакъв консенсус и ще помоля Велко Милоев, Руми Дечева, Ивилина Алексиева да кажат и те какво мислят за това нещо на база на предишния опит.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Велко Милоев, заповядай.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Да отговоря на Тодор Гунчев. Ако потърся в архива си, ще намеря случаи, когато сме имали други дискусии по писани правила, а сме имали случаи, когато сме гласували без правила, в смисъл мнозинство при взимане на решение.

Искам да допълня неговото предложение с още едно, ако го приемете. Да задължим ръководството, имаме председателка и две заместник-председателки, след това заседание да направят едно малко по-подробно резюме по имейл, което е едно от изискванията на правилата на Обществения съвет.

Второ, да ги задължим с тези, които не участват днес, да проведат и по един телефонен разговор като напомняне. Да не бъде само имейл, а да

има едно телефонно обаждане. Денислав обикновено участва активно, когато е имало много важни точки в дневния ред. Не сме го виждали отдавна.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Ивилина Алексиева има думата.

ИВИЛИНА АЛЕКСИЕВА: Продължава в духа на господин Тодор Гунчев. Ако искаме да имаме правила, то тези правила са ясни. Номинации се правят от еди-кого си до еди-коя си дата и след това направените номинации се гласуват например по азбучен ред, за заемащ длъжността, било председател или заместник-председатели и се определя този, който е събрал най-много гласове. Аз от такъв тип правила не виждам нещо повече, защото с какво ще се ангажира този председател, разбира се да изпълнява закона и да комуникира с ЦИК. Да изпълнява правилата и редица административни дейности. Ако считате, че още нещо отвъд това, може да бъде включено в едни такива правила, моля кажете. По важно е второто. Позицията на председател е една изключително отговорна позиция, която изисква много работа и всеки, който е бил председател знае. Останалите членове на Обществения съвет или се включват в работата или не се включват в работата, а се включват в говоренето, но председателят отговаря в значителна степен за продукта на този Обществен съвет, който трябва да бъде задълбочен, който трябва да бъде с перспектива, а председателят отговаря както за дребни неща, така и отговаря за това да примирява позиции, да дава насока и т.н.

Защо казвам всичко това. Защото е много важно и кой би желал и би имал време и сили да продължи или да поеме тези функции. Аз заявявам, че лично аз, която ще представлявам Института за модерна политика и Асоциацията на младите юристи, нямам такова време, но с удоволствие бих подпомагала като член на Обществения съвет неговата дейност.

Апелирам към всички вас, да си помислите кой би могъл и кой наистина ще се ангажира с тази дейност.

Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Тодор Гунчев има думата.

ТОДОР ГУНЧЕВ: Аз много благодаря на Ивилина Алексиева, че тя припомни нещо, което си мислех отдава да го направя.

Искам да благодаря искрено на Цветелина Пенева, че успя да намери време и да се включи в различните заседания на ЦИК и точно когато трябваше и когато наистина трябваше да има представител на Обществения съвет. Защото едно от изключително важните неща е комуникацията с ЦИК и с всякакъв тип администрации. Изключително важно е когато има подобни неща, да сме там и да има информация от първо лице.

Така че Цвети, приеми моята лична благодарност, както и на колегите от моята организация, че ти успя да намериш това време, отделила си от твоето лично време, за да бъдеш там и да ни дадеш на нас, които не успяхме и бяхме заети с други неща, да видим отвътре информацията. Така че абсолютно подкрепям думите на Ивилина Алексиева.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Колеги, нека да продължаваме напред. Благодаря. Ако нещо съм правила, не съм го правила за друго, а затова Обществения съвет да бъде представен в такива дискусии. Разбира се винаги може да има време и възможност за повече, но за съжаление, както всички знаете напоследък комуникацията ни с ЦИК не е особено, бих казала продуктивна, а по скоро обратното. Аз се радвам, че Общественият съвет е положил усилия, да бъде полезен в някаква степен, по отношение на технологията на изборния процес. Дали се е чуло

нашето мнение, това е вече друг въпрос, говоря пред ЦИК, а не пред обществото.

Предложението което Тодор Гунчев направи е номинации за ръководство на Обществения съвет да се приемат до понеделник 14.00 часа, в деня преди заседанието за избор. Ако искате да го подложим на гласуване. Искате ли да имаме опция, номинации да се правят и на самото заседание или да се ограничим? Както е направено предложението на Тодор Гунчев, приемаме такива номинации до 14.00 часа на деня преди избора.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Ако ние не получим номинации, ясно кои са активните организации. Нашата организация много дълго време отдели. Нашата организация има и други хора. Обсъждахме и най-вероятно ще започнем много скоро да имаме за представители в Обществения съвет други лица. Ангажиментът е огромен.

Присъединявам се към благодарността на Тодор Гунчев, отнема много време, поне на мен ми отнемаше много време, което в момента нито един не може да отдели. Но не виждам формална причина, да не може по описания начин, в случай че ние нямаме поне три кандидатури до понеделник, за следващото заседание, което е след една седмица, присъединявам се към преди казаното, да бъде написано. Дали ще бъде издигнато от лице, дали ще бъде от организация, но формализирано да бъде написано, че лицето, организацията предлагат някого. И не става дума за формалност, а става дума да остане като архив, това лице примерно Иван Петров беше предложено за председател от лица, организации и беше подкрепено от лица, организации, а за мен е много важно всяко едно решение да става ясно, кой го подкрепя, не от формална гледна точка, а за да има някакъв ред.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Колеги, предлагам ви да гласуваме. Формулирам точката, която подлагам на гласуване.

Организациите на членове на Обществения съвет да направят номинации за предложение за новото ръководство на Съвета, в срок до 14.00 часа в понеделник, като такива номинации могат да се приемат и в началото на самото заседание, направени писмено на официалния имейл на Обществения съвет, които ще бъдат прочетени с откриването на заседанието.

Съгласни ли сте с така формулираната точка?

ТОДОР ГУНЧЕВ: Ще помоля ръководството или този, който оперира с имейла, защото някои от организациите, може да изпратят само до официалния имейл, а не до всички други членове. Да се разпратят своевременно информации по отношение на издигнати кандидатури.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Колеги, винаги съм ви изпращала всичко, което идва на официалния имейл. Всеки един имейл, който получаваме, го изпращам веднага на всички, без коментари, за да се запознаете с входящата кореспонденция на Обществения съвет. Мисля, че така е редно. Доколкото знам, не само аз имам достъп до този имейл, но и Надя Гологанова, защото паролата, с която работим, откакто съм председател на Съвета, аз съм я поела и не съм я сменяла. Така че има приемственост. Който е работил с този имейл, спокойно може да влезе и да погледне какво има в него. Той е публичен за вас, членовете на Съвета.

Подлагам го на гласуване.

Съгласни ли сте с така направеното предложение?

Прима се с единодушие.

Предлагам да минем към **втора точка** от дневния ред, а именно: *Изработване на Становище на Обществения съвет по работата на ЦИК и други институции в подготовката и провеждането на изборите.*

Бях провокирана да ви предложа тази точка от дневния ред, именно от работното обсъждане, което сте имали на предишното за заседание, на което съжалявам, че не можах да се включа. Имах неотложен служебен

ангажимент. Тогава разбрах, че сте дискутирали текст на становище, който да бъде доработен и редактиран в работна група и ще помоля Надя Гологанова да се включи тук, защото тя присъства на предходното заседание от ръководство и може да разкаже за хода на дискусиата, за колегите, които не са били на това заседание като мен и да каже докъде са стигнали нещата.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Самият текст не сме обсъждали. Съвсем в начална фаза сме, тъй като има различни позиции по някои решения и по дейността на ЦИК, както и по дейността на други институции около последните избори. Бяха изредени няколко различни варианта, но представлява интерес да се разгледа по-подробно този въпрос и евентуално да се направи някакво становище. Включително аз мисля, че впоследствие би могло да влезе и като част от анализа на Обществения съвет за протеклите избори.

Стигнахме до там, че ще започнат работа Велко Милоев и Стефан Манов, като Велко Милоев е направил някаква чернова, но Стефан Манов е бил изключително ангажиран служебно и не е успял да се включи и да доработи. Ние сме в съвсем начален вариант на този текст. Още не е изпратен дори като чернова, до целия Обществен съвет. Надявам се в близките дни да се задвижим по въпроса.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Велко, можеш ли нещо да кажеш, защото разбрах, че ти си започнал нещо да пишеш. Имаш някакъв ангажимент да предложиш нещо или да започваме да правим нещо от точка нулева.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Да допълня казаното от Надя Гологанова. На работното заседание Стефан Манов повтори едно предложение правено и по-рано, не просто за становище, а за искане на оставка на ЦИК. Около това имаше някакво съгласие на тази работна неофициална среща. Аз казах и Стефан Манов уточни, че оставката на ЦИК се иска за „цялостен

принос“. Както се разбрахме тогава, това не означава само заради или включително петъчното решение за отменяне на машините на първи тур. Около едно общо съгласие в това искане на оставки, аз казах, че моята съвест не ми позволява да искам оставката на ЦИК при положение, че толкова много институции допринесоха много съществено за хаос около тези избори. Това също като че ли беше прието на тази неформална среща. Тези които участваха, може би забелязаха, че накрая останах на тъмно и спря тока на село, където бях, разпадна се връзката. И А1 не работеше и не можах да се включа повторно. Аз направих това, което бях обещал, малко преди края на моето участие. Същата вечер изпратих на Стефан Манов една чернова, в която са посочени министри, един заместник-министър и ЦИК.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Велко, разбрах, че си го изпратил на Стефан Манов и то е останало до там и той не е върнал нищо редактирано нито на теб, нито на някой друг, поради явни служебни ангажименти, които е казал, че има.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Поне доколкото на мен ми е известно.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Аз не съм била на заседанието миналата седмица, аз не съм получавала нищо.

Нашата организация излезе с декларация, с искане на оставка на ЦИК, още в първия тур на изборите 29 октомври, декларация, която нашата организация разпрати до медиите, до ЦИК, до Президентството, до омбудсмана, до Народното събрание, Комисията по правни въпроси. Така че ние като организация, на база на фактологията, която имахме към 29 октомври, сме излезли със становище още тогава. Нашата организация продължава неотклонно да държи тази линия и да държи за оставката на Централната избирателна комисия.

Присъединявам се към мнението на Велко Милоев, че има и други институции, които следва да понесат своята отговорност, затова че лишиха

българските граждани от правото им на избор, как да гласуват на първия тур, по какъв начин с хартия или с машини.

В личното си качество още в събота, преди първия тур, подадох жалба чрез ЦИК, до Върховен административен съд, като физическо лице и се явих на делото, което се водеше във ВАС. Държа да кажа, че решението на Централната избирателна комисия не беше потвърдено от ВАС, както многократно след това излезе по медиите. Напротив ВАС го отмени за втория тур. Така че ЦИК, в никакъв случай не може да се каже, както се опитват да говорят в момента, че е спазил закона. Ако ЦИК искаше да спази закона, поне можеше да остави в своето решение възможността, машините да бъдат сертифицирани за втория тур на изборите, което се и случи.

Отново не искам да влизам в подробности за това, че мотивите, които ЦИК беше изписала в своето решение за отмяна на първия тур, не бяха мотивите, с които Върховни административен съд потвърди тяхното решение. Това са неща, които мисля че тук сега не им е мястото да дискутираме. Аз мисля, че е редно да продължим, още докато нещата са свежи в главите на всички, да продължим с изработването на това становище в кратки срокове. Това е моето мислене и се надявам да ме подкрепите.

Велко Милоев има думата.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Едно уточнение. Многократно съм писал във вайбър групата на Обществения съвет и казах на миналата работна среща, че отмяната на машинното гласуване на първия тур, не е сред точките, които ще опиша, както се изрази Стефан Манов, за цялостен принос. И трима души включително и аз, бяхме на мнението, че към онзи момент ЦИК е избрала по-малкото зло. Но това не е темата на дневния ред днес.

Нататък какво се е случило, нито Стефан Манов е предал тази моя първоначална чернова на някого, нито някой му я е поискал. Ние сме на нулева точка.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Благодаря. За добрия ред имаш ли нещо против черновата, която си изпратил на Стефан, да я изпратиш на колегите от Съвета, за да започнем да работим всички заедно. Да не слагаме само на него задължението за редакции, за изписване. Разбира се той ще има своето право да си напише вътре бележките и мнението на неговата организация. Имаш ли нещо против?

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Ще я изпратя.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Ние сме екип, за да си кажем мнението. Искате ли да направим така. Предлагам да започнем тази седмица в един работен файл в гугъл драйв, редакция на становище, в което да подпомогнем изработването на общо мнение на Обществения съвет по тази точка. Така че другата седмица заедно с избор, вече да имаме някакъв вариант на документ, който да можем да дискутираме и на заседание.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Както обещах, ще изпратя тази чернова, с уговорката, че в нея има есеистика, не е чиста фактология, както обикновено са становищата на Обществения съвет. Там има малко повече публицистични изразни средства. Не знам дали сте забелязали, но рязко намаля медийния интерес към изборите. Бюджетът е много по-важен естествено. Това трябва да го имате предвид, когато се работи по текста.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Напълно си прав. Наистина рязко намаля интереса, но все пак ние затова сме Обществен съвет към ЦИК, за да напомним на обществото, че до следващите избори има малко време. И това че законодателят засега реши да отложи промените в Изборния кодекс и да структурира работна група, в която да се работят, поне мисля, че това беше решението след дискусията в

пленарна зала на Народното събрание миналата седмица. Това беше предложение на бившия председател на Правна комисия, господин Чолаков, сформирани на работна група за промени в Изборния кодекс. Там можем да си кажем нашето мнение. Така че не виждам нищо лошо да работим по това становище.

Колеги, имате ли нещо друго да кажете по темата? Да го подлагам ли на гласуване?

ТОДОР ГУНЧЕВ: Ако е необходимо аз ще се включа в разработка на становище и съм на разположение.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Благодаря.

ТОДОР ГУНЧЕВ: Трябва да напусна заседанието поради неотложен ангажимент и упълномощавам Румяна Дечева да гласува, ако е необходимо още да се гласува.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Велко ще очакваме да изпратиш този материал. Предлагам да не го гласуваме това, след като имаме консенсус.

Преминаваме към **трета точка** от дневния ред, а именно: *Дискусия относно идеята за анализ на недействителните бюлетини.*

Недействителните бюлетини отново станаха голям проблем след провеждане на изборите за местна власт. Стигнахме до нов рекорд на недействителните бюлетини, най-вече за общински съветници. И в тази връзка, в разговори, които имахме, се появиха няколко идеи. От една страна това, което Надя Гологанова предложи и което мисля, че е редно тя да се включи, за да го изложи като идея, е да направим анализ на недействителните бюлетини, на база на извадка от определен брой секции, които да бъдат селектирани по определена методика и на база на файловете на видеонаблюдението, доколкото можем да се ползваме от тях.

Другата идея, която циркулира и която обсъждахме беше да се обърнем към изборите за местна власт 2019 г., тъй като след провеждането

на настоящите местни избори, чувалите с бюлетин от предишните избори подлежат на унищожение. И в тази връзка искам да ви кажа какво съм направила, защото може да е интересно за някои от вас.

Коментирахме, че книгата от местни избори 2019 г. следва да бъдат предадени в съответните поделения на Държавна агенция „Архиви“, които да преценят, коя част от чувалите следва да бъдат класирани за съхранение в техните фондове. А тази част от книгата, които не представляват интерес за архивите, ще бъдат унищожени. Като всичко това следва да се случи в срок, шест месеца след провеждане на настоящите избори. Тоест този шестмесечен срок започва сега да тече.

Имах разговори, включително и с Централно управление на държавните архиви, които ме насочиха към местните областни поделения на Държавна агенция „Архиви“, тъй като чувалите с бюлетините, които представляват за нас интерес, за да можем да селектираме определени секции, в които да направим анализ на недействителните бюлетини, ще бъдат насочени към тях, към местните поделения за унищожаване, след като се извадят част от книгата, които ще бъдат класирани.

Обясниха ми, че за класиране ще бъдат предадени някои протоколи, някои бюлетини дотолкова, доколкото да имат образци от бюлетини за целите на архива, които да се ползват само за следващи анализи, но само като образци. И техният съвет беше да говорим с общините по места, защото след изработването на методиката от Държавна агенция „Архиви“ за това, кои книжа ще подлежат на унищожение и кои книжа ще подлежат на предаване в държавните архиви, самите общини ще започнат да предават чувалите и тогава ще бъде момента, в който ние като изследователи, можем да надникнем в тези чували и преди да бъдат унищожени, да бъдат класирани и описани от нас, така че да видим защо и как недействителните бюлетини на местни избори 2019 г. надхвърлиха отново 15 процента, 15,09 беше числото. Говоря основно за общински

съветници. Но това разбира се, се отнася и за другите кметски избори, които се провеждаха тогава. Имам предвид мажоритарните избори за кмет на община, кмет на район и кмет на кметство.

Това са двата подхода, които дискутирахме в Съвета, за анализ на недействителните бюлетини. Като разбира се единият анализ може да започне още сега, след като имаме налични файлове от видеонаблюдението. И може да се включи в един надявам се, следващ анализ на изборите, който Обществения съвет ще подготви. За другия анализ вече ще имаме нужда от малко повече подготовка за местни избори 2019 г., защото ще е свързан с повече комуникации с избрани общини и с пътуване по места.

Само да напомня за колегите, че по отношение на местни избори 2019 г. Общественият съвет е правил извадка, имало е такава извадка, която е предлагал на ЦИК, на общини, в които е има особено голям брой недействителни бюлетини и тези общини да бъдат предмет на анализ. Списък с общините може да бъде намерен и сега на сайта на ЦИК в страницката на Обществения съвет, в раздел Предложения. Знаете, че това е предложение на което ЦИК не откликна. Казвам го само за да ви напомня. Това е което аз имам да ви кажа по въпроса.

Колеги, ако нещо искате да споделите по въпроса, заповядайте. Надя, надявам се да кажеш за твоята идея малко повече.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Цветелина Пенева доста добре разказа. От години искаме да направим анализ на недействителните бюлетини, които за пореден път се оказаха един от най-сериозните проблеми. Тъй като в момента имаме видеонаблюдение, имаме реална възможност да се опитаме да го направим, използвайки видеонаблюдението. Има секции, които показват бюлетините на камера, има такива, които просто като си говорят по между си обясняват, защо е

недействителна бюлетината, а има такива при които не се разбира защо е недействителна бюлетината.

Ако направим някаква достатъчно голяма извадка от секции, а тук са възможни има два подхода. Или да се ограничим до секции, в които има много недействителни бюлетини, примерно над 30 процента или да направим две, три различни групи с различни характеристики от секции, такива които са над 30 процента и такива, които са на 15 – 20 процента и такива, които са на 5, 6, 7 процента. Защото може да се окаже, че в различните видове секции и в различните видове населени места, в зависимост от това, дали е малко село или голям град, може да се окаже, че има различен характер на недействителните бюлетини. Ако решим да го правим това нещо, а ние и преди сме имали най-различни предложения, ще стъпим върху тях, ще ги доразвием и ще вземем една по-голяма група от секции, може би няколкостотин примерно, с надеждата, че в половината от тях или в 30 процента от тях, ще показват бюлетините на камера. И да се съсредоточим основно върху тези секции, където има такова показване на камера. Аз открих, преди години сме правили нещо като анкетна карта за наблюдение върху недействителни бюлетини, какво да се следи, какво да се попълва. И ако достатъчно хора искат да участват, ако всеки направи по десетина секции или малко повече и съберем някаква бройка, което няма да е представително, но ще е типологично. Тоест няма да можем да кажем, че 68 процента от недействителните бюлетини са, защото са избрали преференция без партия, но ще може да кажем, че това е най-типично срещаната грешка и още се срещат такива и такива грешки и съответно, ако забележим, че има разлика между различните населените места или области.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Руми Дечева има думата.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Аз доколкото знам, моите колеги имат направен анализ, аз съм го виждала само като някаква много сложна за мен

таблица, която показва в рамките на едно училище, в рамките на едно място за гласуване, много голяма разлика между различните секции. За нас това е много интересно. Знам, че са направили вече преглед на това, което се вижда от видеонаблюдението и знам, че нищо не се вижда. И това е един от случаите, това че ние няма да може да го наблюдаваме и никой няма да реши. Има подадени сигнали за проверка, които не са удовлетворени, сроковете минаха.

Според мен някъде в цялото описание на методиките трябва да ги включим тези, тъй като имаме места, където невалидните бюлетини са някъде в рамките до десет процента и изведнъж в една от секциите има много по-висока активност, с което всички ние може да спекулираме и знаем за какво става дума, но изведнъж точно на същото място невалидните гласове са много повече и даже не отговарят пропорционално на завишеното участие. Тоест ако се изключи социологически, че онези допълнителни хора, които по еди-какъв си начин са били включени в списъците, това все още не дава обяснение и те масово не са разбрали какво правят. Има едни други ситуации и според мен, ние като Обществен съвет имаме и тази роля, да заостряме вниманието по начина по който се прави в различни нарочени предавания. Ние с Ива Лазарова бяхме в събота и неделя. С други сме били в различни формати.

Важно е обществеността да бъде на ясно и с допълнителни аспекти, защото много от проверките, които се правят тръгват именно от нас. И въпреки че няма да постигнем кой знае какво, съжалявам за този, според мен здравословен песимизъм, но поне ако отворим малко вратата и покажем нещо и кажем, че за определен процент от тези 100 или 120 секции, не можем да направим изводи, поради това, че това видеозаснемане не е свършило работа, какъвто е случая на всички секции, които аз проверих. Там се чуват гласове за някого, но не се вижда нищо. Там е един човек сам с бюлетини, който казва и никой не го оспорва и е

масово приемливо. Ако изведем различните проблеми и изведем някакви изводи въз основа на онези проблеми, които можем да анализираме, според мен ще бъде по-полезно.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Велко Милоев има думата.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Много ще съм доволен, ако някой ден в материал на Обществения съвет, влезе принципното предложение към законодателя, да предвиди в Изборния кодекс извадково отваряне на чували на случаен принцип, не само заради недействителните гласове, задължително извадка, която както на времето с контролните разписки, се държи в тайна до последния момент, но да се видят всички други хитрости и глупости на секционните комисии и да знаят те предварително, че има един статистически дамоклев меч надвиснал над главите им. Много добре знаете, че в тези книжа може да има други груби нарушения, не само свързани с недействителни гласове.

С удоволствие ще участвам в проучването предложено от Надя Гологанова, да разгледам десетина секции, ако тя ги подбере. Там има нужда от една методика. Много ми харесва идеята, че правим не статистическо проучване, а типологизация. Там трябва да имаме тези които ще гледаме видеа, няколко предписани стъпки.

Първо, отваряте сканирания протокол на ЦИК. Написвате тези и тези данни, които са задължителни. Искаме да видим избирателната активност в тази секция, искаме да видим броя на гласувалите. Има ли поправки? След това гледате видеото и търсите несъответствия. Внимавайте за несъответствия.

Харесва ми това, което каза Румяна Дечева, да се търсят клъстери. Френската гимназия на десет секции има горе долу нормално и една секция се оказва, че има някакви екстремни данни в протокола си. Това

Надя нека да го помисли. Аз съм готов да помагам. Трябва да имаме някаква обща методика, тези които евентуално ще гледаме видеата.

Да напомня също, че Методическите указания не задължават секционните комисии да показват бюлетините една по една. Миналото лято с Цветелина, Надя и аз бяхме на една симулация в ЦИК, където се оказва, че те си бяха направили предишния ден тази симулация и след половин час показване на бюлетина една по една пред камарата и бяхме преброили 30. И спряхме, защото това не можеше да бъде ефективен подход за секционната комисия. Това че някои се престарават да ги показват е хубаво. За нас евентуално би се чуло, че коментираме защо е недействителен гласа. Ако нищо не се чува, няма да гледаме това видео. Аз с удоволствие бих участвал в десетина секции да изгледам записа.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Надя Гологанова има думата.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Искам две уточнения да направя. Пропуснах, че има още една група, която е много интересна за наблюдение, където са нула недействителни бюлетини. Ако това не е малка секция, което е също доста странно да се види какви са тези отличници и какво точно се е случвало.

Като се пробва някаква методика, по принцип първо се изработва някакъв вариант, пробва се върху няколко секции и то само си показва, ако трябва нещо да се добавя, нещо да се маха, се доработва и чак тогава се прави върху големия масив от няколко стотин секции. Така че ако Велко Милоев иска, можем в близките два, три дни да изработим някакъв предварителен вариант, да го тестваме събота и неделя върху две, три секции или четири пет и после да го обсъдим в по-широк кръг или ако някой друг иска да се включи от самото начало.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Руми Дечева има думата.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Приветствам предложението на Велко Милоев и към неговия призив по отношение на недействителните гласове, искам да добавя, да се направи такава извадкова проверка на отрязъците от хартиените бюлетини, вторият номер, който се откъсва от бюлетината. Например в софийско централно училище, на 150 метра от ЦИК, нито на първия, нито на втория тур махаха тези отрязъци, защото е прекалено трудно. Да се направи проверка на списъците, защото наш случай от изборите през април, на който прокуратурата отново отказа да обърне внимание, но случая е, че броя на подписите с много не отговаря на броя на намерените хартиени и машинни гласове. И там имаме сериозно съмнение за лоши практики. Но ако се направи една засечка, определено количество секции с проверка на недействителните гласове, други с подписите, според мен това ще дисциплинира всички секционни избирателни комисии, в начина по който те работят.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Тогава да направим следното. Надя Гологанова да ти възложим да подбереш първоначално някакъв брой секции, в които да започнем тестове.

Освен Велко Милоев има ли други кандидати да се включат в това първоначално гледане? Ивилина Алексиева, изяви желание.

СВИЛЕНА ГРАЖДАНСКА: И аз мога да се включа в първоначалното гледане, няма проблеми.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: След изборите през април, такава гледане направихме трите със Свилена и с Надя и резултатите от прегледа на видеонаблюдението на секциите след изборите през април, залегна в една основна част от нашия анализ, който беше именно типологизация на грешките, които допускат секционните избирателни комисии при изброяване на гласовете и отчитане на резултатите. Именно въз основа на методиката, която беше изработена от Надя и на броя от секциите, които тя беше подбрала тогава.

Колеги, да гласуваме ли. Приема се с консенсус.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Няма нужда да гласуваме. Това е работно нещо, което започваме.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Ние фактически вече знаем, кои са най-типичните недействителни гласове. И една голяма част от тях, може би най-голямата, това не можем да твърдим със сигурност, но най-различни източници, включително медийни, включително тези, които са гледали вече дела. Една голяма част са отбелязани преференции, без отбелязана партия, което за мен остава един уникален феномен, за който аз нямам обяснение.

Разбира се трудно ми е да си обясня факта, че някои хора извършват престъпление по Наказателния кодекс и си правят видеоселфи в момента. Другото е масово. Аз не мога да си го обясня. Има ли някой хипотези, отиваш, гласуваш за кмет и отбелязваш партия и на следваща бюлетина отбелязваш само преференция. Ако някой иска да сподели хипотези.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Аз също имам хипотеза. По мои наблюдения и в разговори с хора по места, имам усещането, че те гласуват за кмет на община или за кмет на кметство, ако се гласува за кмет на кметство, мисля че това е достатъчно и не е необходимо да упражняват правото си за посочване в бюлетините за общински съветник на съответната партия или коалиция, зачерквайки номера на партия и коалиция. За мен една от възможните причини може да бъде, недостатъчна информационна кампания как да се попълват бюлетините. Това е моето усещане.

Имате думата, заповядайте да си кажете и вашето мнение.

ИВИЛИНА АЛЕКСИЕВА: Аз напълно те подкрепям. Ниска избирателна култура и слаба информационна кампания, която не достига до всички.

ИВА ЛАЗАРОВА: Аз гледах сигурно повече от 50 секции на видеозапис и на закриване съм гледала една. Тя беше в София. Нямаше драми. София е образец за малък процент недействителни гласове. На 33 процента бяха разделени – преференцията, празната бюлетина или кръгче, с някакъв друг знак, но не X и V. На видеонаблюдението гледах само с общинските съветници. Имаше подкрепям този или гласувам за, написано в страни до партията. Това показва изключително неадекватна информационна кампания. Тази бюлетина по никакъв начин не е стигнала до тях да я видят. Не им показват как изглежда бюлетината. Партиите водят кампания само за кметове. Няма никакъв интерес към общинския съвет, нито познания за неговата роля и функции. Това е друга тема. Това бяха трите основни проблеми, в тези 50 секции, които гледахме.

Аз наблюдавам конкретни секции. Там като чуеш преференция за 118, но няма посочена партия, а само в една партийна листа са изкарали до 118 кандидата и този човек практически можеше да е общински съветник сега, ако всичките 30 бюлетини в секция, които изгледах, подадени само с преференция 118 бяха подадени правилно. Това означава, че хората имат интерес към този вид избори, но до тях не е достигнала идеята, че тази бюлетина не е закламерена към тази за кмета на селото и кмета на общината. Това е голям проблем. Дизайна на бюлетината не е по различен от този, който е на парламентарни избори и на европейски избори. Защото тази теза вече няколкократно е изразена, знаем кои са нейните политически говорители и експерти, силно скочиха срещу преференцията.

Аз също ще се включа в десетте секции, колкото Надя Гологанова каже.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТелиНА ПЕНЕВА: Искам да споделя още едно нещо от моите наблюдения конкретно. Можех да присъствам лично на броенето само на една секция след края на изборния ден и с първия и с втория тур. Забелязах в секцията в която бях, в квартал „Христо Ботев“ в

София, голяма толерантност към включване на секционната комисия към знака, с който се отбелязва избора на гласоподавателя в съответните квадратчета. Мога да кажа, че включително и след обучението, което са имали в общинска изборителна комисия София, председателя и членовете на секционните комисии не се притесняваха, ако знака излиза малко извън квадратчето, тъй като еднозначно е показан гласа на избирателя. Ако хикса е крив и не може да се каже точно дали е X или V и има някакви черти там, единственото, което се отчиташе като невалидна бюлетина със знак на нея, беше ясно изразеното кръгче. Защото няма как кръга да кажеш, че са черти. Но всякакви други знаци се приемаха от членовете на секционната комисия.

Имах такива наблюдения и от други наблюдатели, но не навсякъде. Имаше комисии по места, които бяха много стриктни и малко излизане от квадратчето обявяваха бюлетините за недействителни. Това също трябва да го отчетем като причина за недействителни бюлетини в някои секции, за възможна причина, без да е статистически доказано. Това е само на база на наблюденията, които са имали членовете на нашата организация. Ние имахме 60 наблюдатели на тези избори.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Няколко наблюдения от един екип, с който работих, опит за наблюдение на невалидните бюлетини. За последните два избора, откакто имаме видеонаблюдение, ние вече не виждаме бюлетините, които се броят, а преди не се е случвало. Преди бюлетините бяха на масата и всички виждаха. От местата където бяхме, бюлетините за които поисках, както Велко Милоев каза, ако някой показва тези бюлетини, това отнема много дълго време и е абсолютно невъзможно. Бюлетините за които помолих да ми бъдат показани, там където бях аз и говоря единствено за себе си, имам обобщени данни от 30 човека, но това което аз съм видяла и за него мога категорично да кажа. Имаше няколко ситуации.

Първо, в секцията където наблюдавах броенето прекарах на два пъти през деня и при двата избора, поне по половин час и гледах как нямаше никакъв определен ред. Някои ги питаха, вие за колко избора искате да гласувате, на други им даваха три бюлетини. Понеже има едно въртене вътре в самия състав на СИК, те не се бяха разбрали има ли ред, няма ли ред. Естествено, че оказва влияние това, че това звено на ЦИК, което да се занимава с гражданското образование, с обучението на избирателите, това в момента въобще не работи. Това е едно.

Нещо друго, което видях, не много, не статистическо, но достатъчно пъти, за да ми светне някаква червена лампичка, което няма какво да я подхрани като обяснение, говоря за централно софийско училище на жълтите павета. Поне в пет случая на първия тур видях едни и същи две преференции, които нямат обяснения за мен, еднакви. И това са без посочена партия. Това не мога да си представя, как някой, на който просто са му връчили бюлетини е отишъл. Това за мен е подвеждащо. Ние имахме голямо събрание, обсъждахме, борихме се за едни текстове, изпращахме ги по медиите, после си ги връщахме обратно. Не мога да приема, че ние масово в София сме наблюдавали едни и същи две преференции, които нито са близо като са ги писали евентуално секционните комисии, това което го приемаме при повторното въвеждане като грешка, 111, 112, 121, 122. Става дума за номера, които нито са поредни, нито са някъде близки в който и да било от документите и те са повтаряеми.

За нас това е негативното купуване на гласове, когато се знае, че на една територия голяма част от хората ще гласуват за определени хора, да бъдат подведени. В Бобов дол при предишни избори го бяхме установили. Не беше направена проверка и съответно ние го свалихме от нашите декларации, ако няма как да го докажем, няма какво да го говорим. В този случай отново ни отказаха проверка. Докато общия случай е такъв, липса

на информация, то има и други. И напълно се присъединявам към Ива Лазарова. Трябва много премерено да говорим за предпочитанията, защото за мен пътя е белгийският път. Там където има машини, за Брюксел се гласува с 69 предпочитания. И хората в Брюксел, които имат най-различен етнически произход, тези които гласуват на местни избори, всички се справят с толкова предпочитания, колкото желаят в рамките на 69, ние в България казваме, че не можем да се справим с една предпочитания.

На последния опит за отваряне на Изборния кодекс преди няколко дни в Народното събрание, няколко човека казаха, че предпочитанията пречели да няма невалидни бюлетини, което беше обидно.

Когато говорим, според мен винаги трябва да имаме освен нашето наблюдение, че има едни закономерности, които не са заради това, че някой само не знае как и му е трудно. Да се върнем към ЦИК, които не са си свършили работата, към политическите партии, които са изпратили списъци с техните кандидати и не правят достатъчно, за да ги популяризират, ние чуваме за тях единствено кметовете на общини, кметовете на кметства и всички останали. Дори никой не си прави труд да анализира, за коя партия колко гласове има. Това са важни неща да пазим предпочитанията.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Има ли нещо друго да кажем по тази точка или да преминем към точка р а з н и.

Мисля, че си определихме задачи. По точка разни, аз нямам какво да ви кажа по тази точка, ако нещо имате да споделите, заповядайте.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: По точка разни предлагам тази вечер или утре да се изпрати до ЦИК едно писмо, което да казва приблизително следното.

На свое редовно заседание на 14 ноември 2023 г. ОС разгледа писмо от Института за модерна политика, нямаме входящи номера ние, с дата 6 ноември, подписано от доц. Борислав Цеков – председател на Института за модерна политика. И съгласно точка 3.4 от Правилата на

Обществения съвет изпращаме въпросното писмо до ЦИК, с молба за бързо отразяване на съответната промяна в състава на ОС към ЦИК, на сайта на ЦИК в секцията Обществен съвет.

Понеже стана дума в началото, аз го намерих това писмо, то си е на бланка, на която горе със синя, зелена и трудна на цвят буква, пише Институт за модерна политика. Посочена е Ивилина Вергинова Алексиева – Робинсън с данни за контакти. Подписана от председателя на Института за модерна политика и Асоциация на младите юристи.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Добре. Нещо друго някой да каже по тази точка?

ИВИЛИНА АЛЕКСИЕВА: Аз мисля, че малко трябва ЦИК да изпълнява своите ангажименти към Обществения съвет. Затова считам, че членовете на ЦИК трябва да бъдат така добри и съгласно точка 10 от нашите правила като Обществен съвет, които те са одобрили, да участват със свой представител в наши заседания, към който да отправяме нашите въпроси. Доколкото разбирам, ЦИК не го прави, а това е задължение на ЦИК.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Когато изпращам покана за редовно заседание на Обществения съвет, аз препращам до ЦИК моментално. Уведомявам ги, че ще имаме заседание, съответно изпращам адреса, прилагам поканата, която съм изпратила до всички вас и моля да ни бъде осигурен и стенограф, госпожа Михайлова, за което благодарим и която работи с нас вече години наред. ЦИК са уведомени и аз доколкото съм гледала заседанията на Централната избирателна комисия, защото това се получава на официалната електронна поща на ЦИК, тези съобщения до ЦИК се докладват на заседанията на Централната избирателна комисия. Явно няма интерес представител на ЦИК да се включи по реда, по който е поканен и по реда, по който присъствате всички вие, за което ви благодаря, че си отделяте от личното време.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Благодаря за уточнението.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Колеги, нещо друго да имате по въпроса? Няма.

Благодаря.

Колеги, закривам заседанието на Обществения съвет към ЦИК.

/ Заврито в 19.50 часа /

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

Цветелина Пенева

Стенограф:

Силвия Михайлова